

Urheilun tasa-arvokamppailut

Sami Kolamo

Mediakulttuurin dosentti, Tampereen yliopisto,
KTP:n futisjunnuvalmennuksen kasvatti

1. MISTÄ PUHUTAAN, KUN PUHUTAAN URHEILUN TASA-ARVOSTA?

A) ARVO: Ihmisten yhtäläinen **arvo** yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä

- Riippumatta sukupuolesta, seksuaalisuudesta, sosiaalisesta luokasta, etnisyydestä jne.
- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kimpassa

*Sukulaiskäsitteitä: oikeudenmukaisuus ja demokratia

Kun yhteiskuntaa muutetaan, heikoimmassa asemassa olevien asemaa EI heikennetä

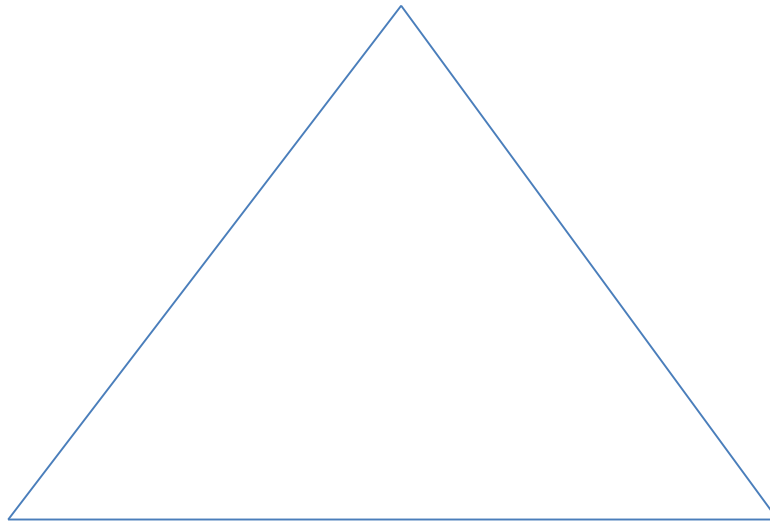
B) IHANNE

- Jotakin lopullisesti tavoittamatonta, mutta silti tavoittelemisen arvoista

- Entä kun arvottaminen on epäoikeudenmukaista, epäreilua tms.
 - Syntyy **identiteettipoliittisia** kamppailuja ja niiden tuloksena (toivottavasti) muutoksia vallitseviin **puhe- ja toimintatapoihin** sekä **valtarakenteisiin**
 - Urheilussa kakkosluokassa: vammaiset, alempien sosiaaliluokkien lapset, tummaihoiset (historiallisesti), tietyt etniset ja uskonnolliset ryhmät, **naiset suhteessa miehiin...**

VALTA- JA MÄÄRITTELYKONEISTO

Urheilun katto-organisaatiot, lajiliitot, seurat

Sponsorit ja muut
rahoittajat sekä
markkinointiyhtiöt

Media (ml.
some)

- Miten mediassa arvotetaan?
 - **Valikoimalla** (mitä uutisoidaan?) ja **kehystämällä** (miten asiasta kerrotaan?)
 - Ja kehystettäessä: esim. eroja tekemällä ja asettamalla asioita arvojärjestykseen

Urheilu

Miehet ovat urheilussa naisia parempia

Naisurheilijat valittavat arvostuksen puutetta, vaikka miehet ovat kauttaaltaan parempia. Huipputasoinen mies hyppää korkeutta 240 cm, nainen 200 cm. Mäkihypyssä mies hyppää 150 metriä, nainen 100 metriä. Jalkapallossa miehet voittaisivat naiset puolivauhdilla 10–0.

Jos niin ei olisi, miehet ja naiset kilpailisivat tasa-arvoisesti samoissa joukkueissa ja sarjoissa kuten missä tahansa ammattissa tai harrastuksessa.

Urheilu on tasa-arvon maailmassa ylivoimainen poikkeus. Lähes kaikessa, myös politiikassa, nainen voi yltää miehen tasolle, mutta ei urheilussa. Mies on atleettisempi, lähes aina taitavampikin. Monet naishelpotukset – esimerkiksi kevyempi kuula ja matalampi lentopalloverkko – liittyvät tähän.

Miesurheilu kiinnostaa enemmän. Lätkäpeli kerää 5 000 katsojaa, naisten peli ehkä 200. En ole jääkiekon ystävä, mutta taklaukset ovat sen olennainen

osa. Miksi nainen ei saa taklata? Kannatan tasa-arvoa, mutta urheilussa se ei toimi.

Evoluutiostakin on kyse. Miehet ovat kilpailuhenkisiä, naiset perhekeskeisiä. Urheilu, jopa sotaan viittaava urheus, sopii miehille.

Jos naiset urheilevat, he nauttivat enemmän pehmeistä arvoista kuin ennätyksistä ja vastustajan nujertamisesta.

Hannu Eklund
urheiluhistorioitsija
Kotka

2. MITÄ OTETTAVA HUOMIOON TASA-ARVOTAISTELUISSA?

A) HISTORIA

– Kulttuurinen siirtotaakka

- Johtajat (de Coubertin, Baillet-Latour, Brundage, Blatter, Ecclestone...) ja toimittajat miehiä

- Kuningaspeli jalkapallolla synkkä historia tasa-arvon edistämisessä
 - Puheet (kieli-mieli) ja toiminta (käytös) sekä rakennettu ympäristö naisvastaista
 - Englannin jalkapallopalloliitto (FA) vuonna 1921:
 - *”Valituksia on tehty siitä, että naiset pelaavat jalkapalloa. [FA:n] neuvosto on pakotettu ilmaisemaan vahvan mielipiteen siitä, että jalkapallo on täysin sopimatonta naisille ja siihen heitä ei tulisi rohkaista. Valituksia on myös tehty olosuhteista, joiden puitteissa joitakin otteluja on järjestetty ja pelattu: lipputuloja on käytetty muuhun kuin hyväntekeväisyyteen [...] Neuvosto pyytää, että kaikki jalkapalloliittoon kuuluvat seurat kieltävät kenttensä käytön tällaisiin otteluihin.”*
 - **Huom:** esim. vuonna 1920 Goodison Parkilla Dick, Kerrin naisduunarifutarit ja St.Helensin leikit pelasivat 53 000 katsojan edessä.

- Idrottsbladet 1921

– *”Englannissa ja Ranskassa naiset ovat huolestuttavan suuressa määrin alkaneet pelata jalkapalloa, ja Englannissa tämän katsotaan menneen liian pitkälle, sillä jalkapallo ei ole naisten peli. Hento naisvartalo ei voi hyvin kovien tömäysten vuoksi. Siksi naisten pitää lopettaa jalkapallon pelaaminen ja sen sijaan omistautua uinnille, maahockeylle ja muille jaloimmille urheilulajeille.”*

B) TOIMINTATILA (tässä ja nyt)

- Kuinka paljon valtaa vaikuttaa omaan toimintaan, kuinka avoimia seurat erilaisille seksuaalisuuksille, miten ihmisiä ja ryhmiä suljetaan ulos jne.

Kun toimintatila laajenee: esimerkkinä naisten tennis

- Grand slameista maksetaan nykyisin miehille ja naisille yhtä suuret palkintorahat
- Novac Djokovic vaatinut miehille isompia palkkioita

Kolme tähteä eri aikakausilta

Suzanne Lenglen

Billie Jean King

Serena Williams

“Naiset saivat säät”

- **Suzanne Lenglen** aikansa tunnetuin naisurheilija
- 1920-luku, uuden kulttuurisen kokemistavan ja radion läpimurto
- Peli- ja pukeutumistyyli kentällä:
 - Balettimainen liikekieli
 - Asu symboloi naisen vapautumista
 - Täysi meikki ja rusketus

THE LITERARY DIGEST

AUGUST 27, 1921

A TEMPERAMENTAL JEANNE D'ARC
OF THE TENNIS-COURTS

"THE WILL TO WIN."

"La Divine"

Vaati viiniä ennen otteluita – ja joi brandya
erätauoilla

Vastusti jopa kuningattaren toiveita
peliaikataulujen muuttamisesta Wimbledonissa
1926

Saattoi näytellä loukkaantunutta jos tappiolla
(saldo vuosina 1919–1926: 269 voittoa 270
ottelussa)

Perui joskus otteluitaan sairastumiseensa vedoten,
mutta saatettiin kuitenkin tavata iltariennoissa

The Battle of the Sexes

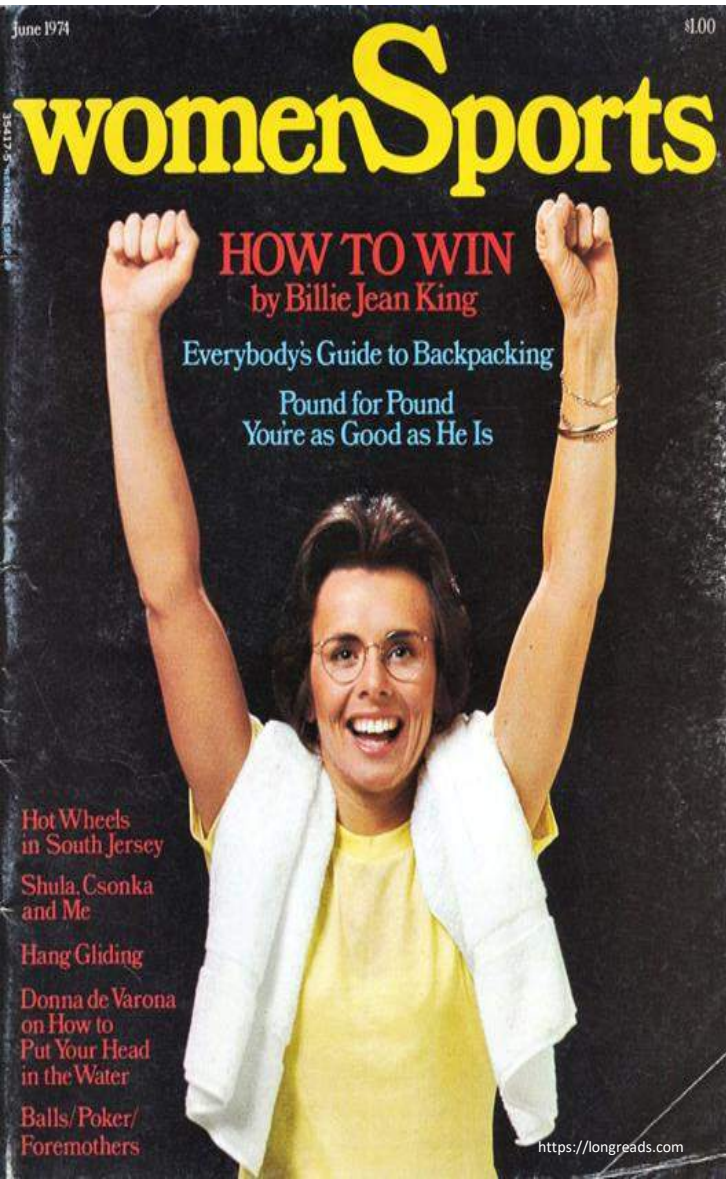
- **Billie Jean King** pelasi ”kuin miehet”
- 1960- ja 1970-luku, nuorison alakulttuurit, feminismin toisen aallon esiinmarssi ja television läpimurto
- Megatähdeksi ”yhdessä yössä”:
Bobby Riggs (55v) vs BJ King vuonna 1973

Riggs: *”Naiset ovat tunteellisesti epätasapainoisia [eivät pärjää miehille urheilussa] ja heidän paikkansa on makuuhuoneessa ja keittiössä”.*

BJ King: *”Ajattelin silloin, että jos olisin hävinnyt ottelun, naisten asema [urheilussa ja yhteiskunnassa] olisi ottanut taka-askelia viitisenkymmentä vuotta. Häviöni olisi tuhonnut naisten ammattilaiskiertueen ja vaikuttanut kaikkien naisten itsetuntoon.”*

“Mother Freedom”

- Perusti ensimmäisen naisten urheilua käsittelevän aikakauslehden: womenSports
- Vaati naistennispelaajien turnauspalkkioiden nostamista: oli suunnittelemassa naisten ammattilaiskiertuetta (nykyisen WTA-tourin edelläkävijä)
- Yksi Title IX:n (1972) taustahahmoista
- Yksi Martina Navratilovan ja Serena Williamsin tärkeimmistä esikuvista

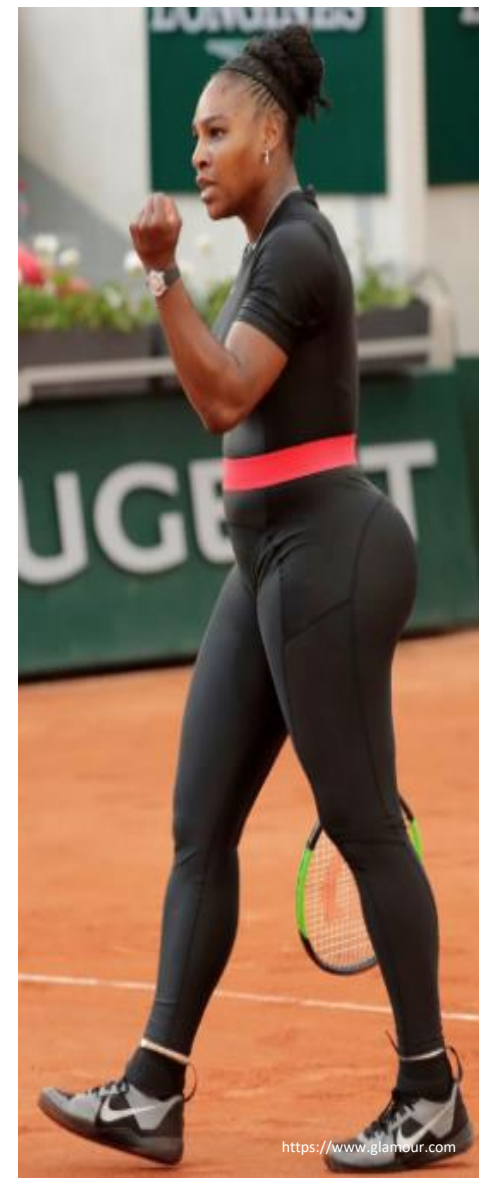
“I prefer the words: *one of the greatest athletes of all time*”

- Menestyksestään ja urheilullisesta ylivoimaisuudestaan huolimatta “vääränlainen” (tummaihoisen, lihaksikas ja itsevarmasti esiintyvä) valkoisen hegemonian kyllästämän tennismaailman sankariksi
- Seksististen ja rasististen (toimittajien, urheiluorganisaatioiden edustajien, yleisön ja kanssapelaajien) kommenttien kohde

- Vartalon koon ja ulkonäön arvioiminen: “liian fyysinen/lihaksikas”, “liian miesmäinen”, “gorilla”...
- Boikotoi vuosikymmenen ajan tennisturnausta (Indian Wells), jonka yleisö käyttäytyi rasistisesti uran alkuvaiheessa

→ Kaksinkertainen toiseuttaminen: rotu (stereotypiat) ja sukupuoli liitetty aina osaksi hänen urheilujuutensa määrittelyä

#beseenbeheard

- **Serena Williams – kaikkien aikojen paras?**
 - 2000-luku ja satelliittiaikakauden trendikkyys, somejulkisuus sekä urheilun hypertuotteistuminen
 - Tähdet monimiljonäärejä valtavine someseuraajamäärineen
 - Vaatinut äänekkäästi naisurheilijoiden arvostuksen lisäämistä ja yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta
 - Tasa-arvoiset palkkiot suhteessa miesurheilijoihin
 - Tummaihoisten yhteiskunnalliset oikeudet
 - Perustanut kouluja Keniaan (ehtona 40% oppilaista tyttöjä)
- Tehnyt tenniksestä helposti lähestyttävän lajin myös mustille lapsille

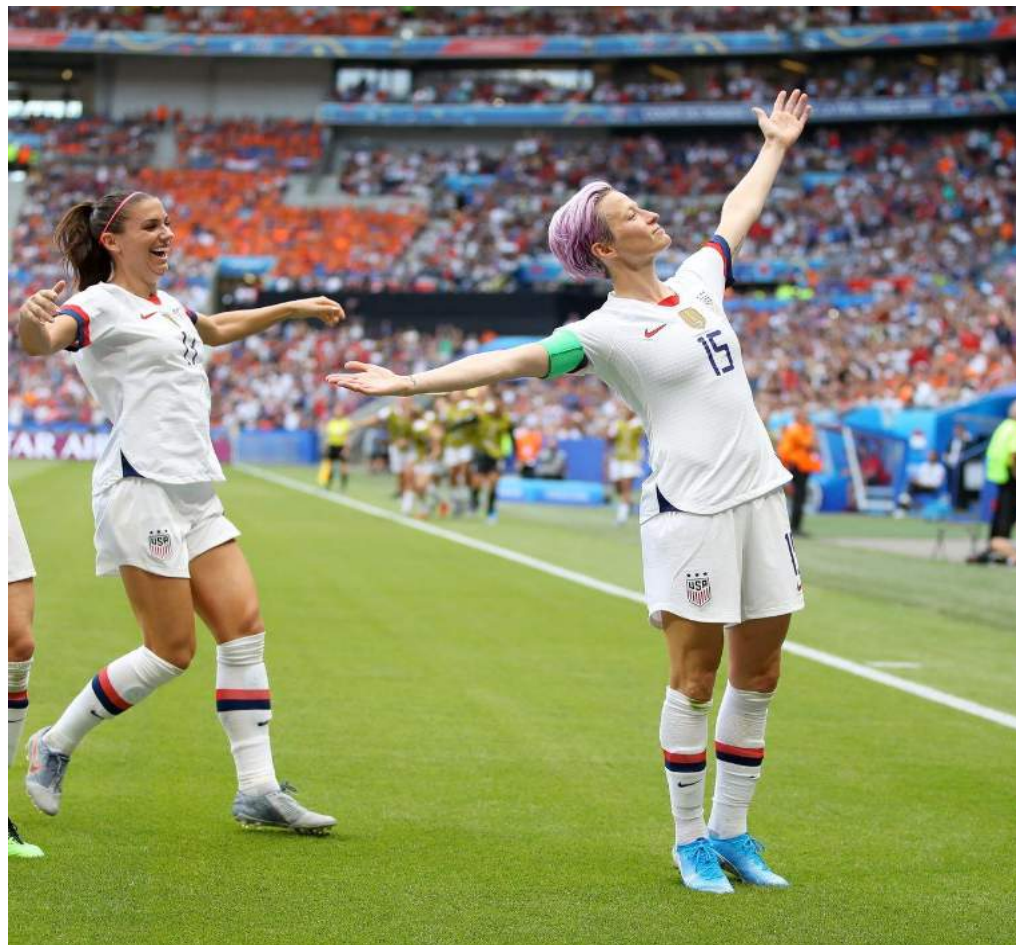

Kooste: Millaisiin eriarvoisuuden ulottuvuuksiin em. tennistähdet puuttuivat?

- Lenglen: **Eksistentiaalinen tasa-arvo**
 - paransi naisurheilijoiden arvostusta ja näkyvyyttä sekä oikeutusta tulla kunnioitetuksi omilla ehdoillaan ilman patriarkaalisen sorron tuntua.
- King: **Resurssien tasa-arvo**
 - Kingin toiminnassa yhdistyivät vaatimukset naisurheilijoiden taloudellisen aseman parantamisesta, institutionaalisista muutoksista ja koulutuksellisista uudistuksista.
- S. Williams: **Elämänehtojen tasa-arvo**
 - kiinnittänyt huomiota myös huono-osaisten perustarpeisiin ja ihmisoikeuksiin.

Viimeaikaisia tasa-arvoon liittyviä tapauksia

Lionel Messi, Cristiano Ronaldo ja Zlatan Ibrahimovic saivat lujaa kritiikkiä naisten futiksen supertähdeltä – "En voi sietää sitä"

03.12.2019 klo 14:56

Maailman parhaan pelaajan Kultainen pallo -palkinnon maanantaina järjestetyssä gaalassa pokannut Megan Rapinoe vaatii maailman suurimpia jalkapallotähtiä kantamaan vastuunsa mielipidevaikuttajina.

Lionel Messi ja Megan Rapinoe esittelivät pystejään Fifan gaalassa syyskuussa. AOP

Yhdysvaltalainen Rapinoe on jalkapallouransa ohella niittänyt mainetta aktivistina, joka ottaa rohkeasti kantaa ihmisoikeuskysymyksiin. Asialistalla ovat olleet muun muassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet sekä rasismin vastustaminen.

MEGAN RAPINOE

Urheilijat *affirmatiivisia* vai *kriittisiä*?

"I want to shout: Cristiano, Lionel, Zlatan, help me! These big stars do not engage in anything when there are so many problems in men's football. Do they fear losing everything?"

[- -] Who will erase Messi or Ronaldo from world football history for a statement against racism or sexism? They grew up in a bubble because of their exceptional talents. They were cut off from the real world and had everything at 20.

[- -] I would also tell them we need support from men, even if they are not the first affected. They must be our allies."

- Megan Rapinoe -

Sami Hyypiä Ilta-Sanomille (2004):

"Tuli poika eli pelimies eikä lipunmyyjä."

Tim Sparv Ylelle (2017):

"Miesurheilijoiden olisi myös syytä kysyä, miten me voimme auttaa naisia, jotta heidän asemansa ja henkilökohtainen taloutensa paranee. On liian helppoa olla sanomatta mitään ja ajatella, että se on heidän ongelmansa. Uskon, että me voisimme ottaa enemmän vastuuta, jotta sukupuolten välinen tasa-arvo paranee."

- Nilla Fischer: tasa-arvo-aktivisti

- Palkkataso

- Näin toimii tasa-arvo Fifassa: Ruotsin miesten maajoukkue sai kahdeksan miljoonaa euroa MM-kisapaikasta, naiset nolla euroa: ”Se on niin perhanan tylsää”. (HS 5.9.2018)

- Vertaa keskustelu vammaisurheilijoiden palkkioista

- Lesbo

- Ruotsin jalkapallomaajoukkueen kapteeni tuli kaapista ulos ja puhuu seksuaalivähemmistöjen oikeuksien puolesta: ”Jalkapalloa pelaava gay-nainen herättää paljon vihaa” (HS 25.9.2018)

<http://www.wbur.org/onlyagame/2016/04/16/pay-gap-female-sports>

- Caster Semenya
 - Biologis-lääketieteellinen raja
 - Tarkentaen: testosteroniarvot määrittelevät sen, kuka on nainen.
 - Entä muut hormonit ja hermosto?

- Mira Potkonen

- Rion olympialaiset 2016: Äitiyspuhetapa

- "Äiti-Potkonen lyö Riossa naista – 'Haluan voittaa'", "Perheenäidin tie kuntoilijasta olympiamitalistiksi – Mira Potkosen huikea tarina" ja "Suomalainen kahden lapsen äiti ehdolla Rion olympianyrykkeilyyn".

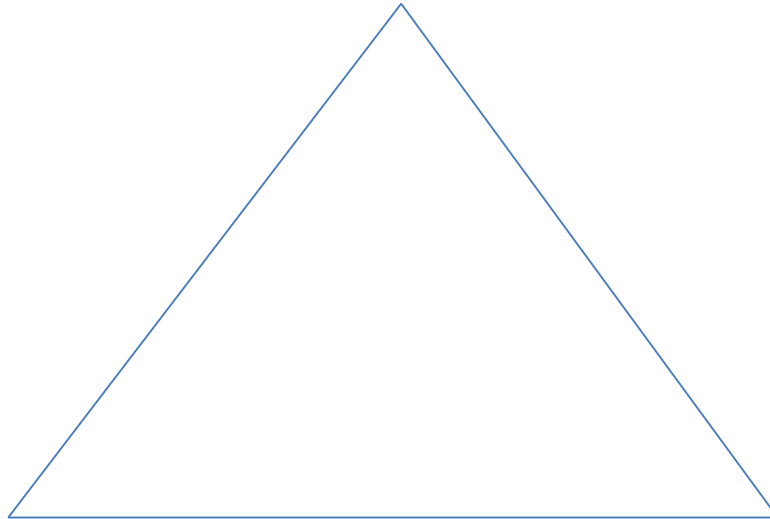
- Englannin jalkapalloliitto onnitteli Twitter-viestissään 6.7.2015 vuoden 2015 MM-kisoissa pronssia saavuttanutta naisten maajoukkuetta seuraavasti:
”Meidän Leijonattaremme palaavat tänään kotiin olemaan jälleen äitejä, kumppaneita ja tyttäriä, mutta he ovat omaksuneet myös uuden, sankarin arvonimen.”

3. MITÄ TEHTÄVISSÄ?

- Muutokset medianäkyvyydessä, palkoissa, julkisessa tuessa
- Naisia johtotehtäviin, valmentajiksi, tuomareiksi
- Kaupungit: harjoitustilat- ja vuorot
- Urheilutähteyden kulttuurihistorian uudelleen kertominen: naiset kansallissankareina
- Puhetapojen muutos
 - Vrt. ”poikamainen käsi”, ”naismaajoukkueen Litti”, ”FIFA Women’s World Cup”, ”naisurheilija”...
 - Miten ja mistä palkitaan, rangaistaan, kehutaan ja syyllistetään vaikkapa junnuja?
- Myönteiset henkilökuvat: Stereotyyppien nurinkääntäminen
- Homokammosta eroon
- Heteromatriisin kyseenalaistaminen ja intersektionaalinen katse
- Seksuaaliseen häirintään puuttuminen: toimintatavat ruohonjuuritasolla?

VALTA- JA MÄÄRITTELYKONEISTO

Urheilun katto-organisaatiot, lajiliitot, seurat

Sponsorit ja muut
rahoittajat sekä
markkinointiyhtiöt

Media (ml.
some)